

TÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda:
Lyceumi nyomda — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Bydeskuti Boldizsár naplója. (IV. közlemény). Közli K. Papp Miklós. — Mednyánszky Jónás jelentései II. Rákóczy Györgyhöz és ennek anyjához. (XIII. közlemény). Közli Szilágyi Sándor. — Congregatio Illustris Deputationis in Castro Ebesfalva. — Deés város levéltára. (X. közlemény). Közli K. Papp Miklós. — Wesselényi Ferencz leveles tárczájából. (VI. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Oklevelek Erdély történetéhez. — Tárca: Kazinczy Ferencz leveleiből. — Fáy András levele idősebb Wesselényi Miklóshoz.

BYDESKUTI BOLDIZSÁR NAPLÓJA.

Közli: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Anno 1697 incipit.

 rima Januarii voltanak Urunknál ő Nagyságánál ebéden Komornik Pál Uram feleségestül, fiastül, öcsösöstül és Syrel, gróf Csáki László Uram, Teleki László Uram, Bethlen László Uram.

2-da Januarii volt Urunk Veteraniné asszonyomnál; eodem die irt Urunk ő Nagysága Erdélyben.

3-dik Januarii volt Urunknál pater Wolf

Uram; eodem die ő Nagysága Komornik Pál Uramnál ebéden.

4-dik volt Urunk Csáki László Uramnál.

5-dik volt Urunk az opticusnál.

6-dik volt Urunk pater Wolf Uramnál; eodem die Vodemont fejedelemlél.

7-dik volt Urunk ő Nagysága Prajner Uramnál ő Nagyságánál, az supremus camerae présesnél.

8-dik Januarii volt Urunk az császár ő felsége szánkázását nézni.

9-dik jöttek az Ur Bethlen Gergely Uram levelei Erdélyből, ugyanaz nap tett Urunk választ reá.

10-dik volt Urunk ő Nagysága gróf Kinczki Uramnál; eodem die volt Urunknál ebéden Syrel Uram.

11-dik volt Urunk sétálni Sembrukban; eodem die volt ő Nagyságánál Csáki László Uram; eodem die ment el Gálfi Pál Uram Győrben holmi bizonyos dolog végett.

12-dik Januarii silet.

13-dik volt Urunk ebéden Csáki László Uramnál, lévén ott Komornik Pál feleségestül, fiastül, Teleki László Uram, Bethlen Uram ő Kegyelme is ott lévén.

14-dik Januarii volt Urunknál ő Nagyságánál Kálnaki Sámuel és Mikola László Uramék.

15-dik volt Urunk ő Nagysága az császár ő felsége szánkázásának nézésére; eodem die volt ő Nagysága ebéden Filippus Lictitány fejedelemlél.

16-dik volt Csáki László Uram ebéd után Urunknál.

17-dik volt ő Nagysága az comédiára; eodem die érkezett Bécsben Bydeskuti Uram az lovakat Posonban hagyván.

Eodem die jött meg Gálfi Pál Uram nagy Győrből.

18 silet.

19-dik Januarii ment vissza Bydeskuti Boldisár Uram Posonban az lovakhoz.

20-dik volt Urunk Vallistány Uramnál ő Nagyságánál; eodem die volt ő Nagysága Vodemont fejedelelemnél.

21-dik indult meg Décei László Uram Erdélyben Urunk ő Nagysága kegyelmes parancsolatjából. Eodem die volt Urunk Csáki László Uramnál. Volt ő Nagyságánál Teleki László Uram ő Kegyelme; eodem die volt Urunk ő Nagysága Storombrek Uramnál, az hadi praesesnél; eodem die volt ő Nagysága Veber Uramnál, az hadi secretariusnál.

22-dik volt Urunk az cardinalisnál ő Eminentiajánál; eodem die pater Hevenyesinél; eodem die volt Urunk Kinczki Uramnál; eodem die jött Urunkhoz hat órákor estve Nádasdi László Uram. Eodem die volt Urunknál Barani, az camera secretariusa vacsorán.

23-dik volt Urunk ő Nagysága Vodemont fejedelelemnél; eodem die voltanak ebéden Urunknál Csáki László Uram, Komornyik Pál Uram, Teleki László Uram.

24-dik volt Urunk Teleki László Uramnál ebéden, lévén ott Csáki László és Viczei Uramék, győri böcsületes uri ember, ment onnet Urunk az sidó piaczon levő comediára.

25-dik volt ő Nagysága gróf Harajh Uramnál ő Excellentiájánál; eodem die voltanak ő Nagyságok ebéden vicze cancellarius Kálnaki Sámuel Uramnál, ugymind Viczei Ádám, Szentkeresztzi Uram, Henter Benedek és Czakó Uram is ugyan mulattak estig.

26-dik Januarii viradólag érkezett Bydeskuti Uram az lovakkal és szállott az karentai kapu előtt, az mely vagy az Bács vizé mellett levő fekete medvejelű vendégfogadóshoz.

27-dik jött meg Deső György Uram az maga házából.

28-dik volt Urunk ő Nagysága gróf Csáki László Uramnál, ugyanaz nap ment ki Urunk az lovak nézni (így) az fekete medvejelű vendégfogadóshoz.

29-dik volt Urunk Vodemont fejedelelemnél; eodem die volt Urunk ő Nagysága s Csáki László Urammal s Teleki László Uram-

mal az lovaknál, ugyan Teleki László Uramtól jöttek el ő Nagyságok.

30-dik volt Urunknál ebéden Feri; eodem die volt ő Nagysága az lovaknál.

31-dik volt Urunk az ő Felsege szánkázásának nézésére.

Prima Februarii volt Urunk Csáki László Uramnál ebéden; eodem die volt Urunk az opticusnál; eodem die volt Urunk Csáki László Uramnál; eodem die volt Urunk gróf Kinczki Uramnál; eodem die volt Urunk estve hat órákor Ditristory fejedelelemnél ő Nagyságánál.

2-da Februarii volt Urunk az opticusnál; eodem die voltanak ő Nagyságánál Győri Pál Uram, Dobozi Uram és debreczeni bíró Dobozi János.

3-dik voltanak Urunknál Teleki László, Győri Pál és Dobozi János Uram, az debreczeni bíró.

4-dik volt Urunk Vodemont fejedelelemnél; eodem die volt Urunk Komornyik Pál Uramnál, voltanak ott Csáki László, Teleki László Uram, Bethlen László Uram, Baron Gal Kalanek az Gondoló Uram regimentjében fő estrázamester, Győri Pál Uram és az debreczeni bíró Dobozi János Uram.

5-dik volt Urunknál Ferier; eodem die volt Syrel Uram ebéden és Teleki László Uram; eodem die mentenek öt órákor estve az császár ő Felsege comediájának nézésére és jött meg éjszaka tizenegy órákor az comediából.

6-dik volt Urunk Filippus Littistány fejedelelemnél ő Nagyságánál.

7-dik volt Urunk az palatinusnál ő herczegségénél; eodem die volt Urunk Csáki László Uramnál, eodem die volt Urunk az császár ő Felsege comediájának nézésére négy órákor és jött meg estve későn tíz órákor az comediáról.

8-dik volt Urunk Vodemont fejedelelemnél, eodem die volt Urunknál Feri.

9-dik volt Urunk ő Nagysága az lovak nézésére.

10-dik volt Urunk palatinus Uramnál, eodem die volt Urunknál Kálnaki Sámuel Uram, estve hat órákor Forgács Simon Uram.

Anno 1697 die 7 Augusti volt az csá-

szárnak ő Felségének igen solennis proces-siója azzal az boldogságos Szűzmari képpel, az melyet mondották, hogy sirt volna nagy Győrben, volt az kép igen szépen drágakövekkel felőtözttetve, nyolczan fogták, veres bársony szék volt alatta és vitték az szent István templomában és ott predicatio volt róla, az melyet Urunk ő Nagysága az zab piaczrúl nézett az Gvariert Uram szállásárúl. —

Anno 1697 die 29 Julij volt az ostrom Bihács várának, hogy mentenek és nem succedálván retrocedáltak, veszit alatta háromszáz német magyarral és horvátal együtt de törökben igen sokan vesztenek, veszett egy vicze colonellus alatta, az neve Marchio Roun, ki is volt Cromfel vicecolonellusa.

11 Februarii volt Urunk ő Nagysága Vodemont fejedelemnél, eodem die volt Urunknál Syr Uram ebéden öcsöstől, item volt Urunk Eszterházi Gáspár ő Nagysága, Sándor Gáspár Urammal együtt.

12-dik volt Urunk ő Nagysága communicálni az hollandus paphoz, eodem die volt Urunk ő Nagysága az császár ő Felsége comediájának nézésére.

13-dik volt Urunk Badensis herczegnél, eodem die voltanak Urunknál ebéden Forgács Simon Uram ő Nagysága és Eszterházi Gáspár, Csáki László Uramék ő Nagyságok.

14-dik volt Urunk ő Nagysága Cálnaki Sámuel Uramnál ebéden, voltanak ott Bethlen László, Markis Antoni, Baló István, Pater Gubor és Pater Tamás és Győri Pál Uramék, Gulácsi Uram és magam is.

15-dik volt Urunk Vodemont fejedelemnél.

16-dik volt Urunk Csáki László Uramnál.

17-dik voltanak Urunknál ebéden Báró Plunberk öcsöstől és Feri.

18-dik volt Urunknál ebéden Szalai Uram és Kelemen Uramék, eodem die volt Urunk Csáki László Uramnál.

19-dik voltanak ebéden Urunknál az Salmi Regimentjének az vice Colonellusa baron Elm, Gróf Kiniksegh, Hohenczoler fejedelem Regimentjében kapitány, és Consalvi Nonczfel Regimentjének fő estrázamestere, Komornyik Pál Uram feleségestől, és Syr leányostól.

20-dik Februarii volt Urunk ő Nagysága az lovak nézésére.

21-dik volt Urunk ő Nagysága pater Milernél és pater Volfnál, eodem die volt Urunk gróf Csáki László Uramnál, eodem die volt Dániel József Uram ebéden Urunknál.

22-dik volt Urunk Vodemont fejedelem ő Herczagségénél.

23-dik volt Urunk ő Nagysága Komornyik Pál Uramnál, együtt mentenek ki Csáki László Uramhoz, útban tanálkozván az Gróffal, ott beszélgettek egymással, onnét ment Urunk Komornyik Pállal az lovakhoz, ott tanálták Kinikseget a lovaknál.

24-dik volt Urunknál ebéden Kálnaki Sámuel Uram, ugyanaz nap volt Urunknál Vodemont fejedelem.

Hétfőre viradólag éjszaka vetődött Urunkhoz Vodemont fejedelem musikásokkal jó kedvvel, volt vele Longevaly fejedelem, gróf Rabata, gróf Kiniksegh, gróf Altham, gróf Gathstány és baron Elm az Salmis fejedelem vice colonellusa, igen jó kedvek volt, három óráig mulattak, tánczoltak.

25-dik volt Urunknál ebéden Vodemont fejedelem, Longevaly fejedelem, Altham gr, Gr. Kinigsegh, gr. Gathstány, baron Elm, G. Csáki László, Komornyik Pál Uram feleségestül és az Sirel Uram leánya, igen jó kedvök volt, sokat is tánczoltak.

26-dik volt Urunk szemben az Cardinalissal, ugyan 26-dik jött meg Teleki Uram.

27-dik februarii, Bécsben az lóiskolában praesentálta maga Urunk ő Nagysága ét szürke szekeres lovait az felséges királynak, kit igen kedvesen is vett ő felsége kés maga Urunk solemniter beszéllett ő fel ségével, lévén ottan Loteringus ő Herczagsége is, és egyiket Bydeskuti Uram megjárattatta ő felsége előtt.

28-dik volt Urunk Martiniczné asszonyonnál ő Nagyságánál, eodem die volt Urunk Gróf Kinczky Uramnál, eodem die ment el Borbély István Erdélyben az egyetmással, eodem die volt Urunknál Syrel.

(Folytatása következik.)

MEDNYÁNSZKY JÓNÁS

JELENTÉSEI

II. Rákóczy Györgyhöz és ennek anyjához.

Közi: Szilágyi Sándor.

Datum nincs.

XVII.

(A levél eleje hiányszik) occasiót.

Ez az nunciusz helytartója, kegyelmes uram, igen igen jámbor, becsületes ember, pap ember (ki im levelet is ír nagyságodnak) bizony jót akarója is nagyságodnak, mivel az elütt determinált volt nagyságod küldene neki száz aranyat, mivel Kövér Gábor uram nem hozta volt el. Nádasd uram jóvállaná, hogy bár azt ne is küldené nagyságod neki, hanem hogy nagyságod küldene neki, ha lehet, jó két vastag szekeres lovat csak kettüt, de hogy két daruszörű avagy almáskékek volnának, mivel ők affélét szeretik és hogy vastagok volnának, hogy avval nagy kedvét találjuk; magam is kérem nagyságodat, hogy küldene jót kettüt neki; de ne lennének gyermeklovak, mivel ők tanult lovakat szeretik; annál nagyobb obligatióra hozzuk az által; csak ha lehet, ne haladna sokára, mivel mindenkor kívántatik az szolgálata. Az nunciusznak pedig az mely hat lovat igirt nagyságod, megírta neki Nádasdi uram, kire választja *(sic)* is jött és felette nagy kedvvel vette, igen igen ajánlja is tökéletes szolgálataját, hogy ott is az pápa körül annál is többet szolgálhat nagyságodnak, mivel az pápa intése ő fölségének legtöbbet efficiálhat; nagy emberré is lett már az az nunciusz, mivel most cardinállá tétellett és nagy respectusban van az pápa előtt. Érsek uramat ő nagyságát azelütt Nádasdi uram ő nagysága és én is most már jóakaróvá tettük nagyságodnak; felette nagy confidentiával beszélgetett ő nagysága velem két izben mostan, penetráltam is, hogy kíván szolgálni nagyságodnak és beszédibül igen vettem eszembe, hogy Nádasdi uram ő nagysága operatiója nagyságod dolgaiban sokat efficiált ő nagyságánál és mivel általláttam synceritását én is confidentiusban beszélgettem ő nagyságával és nagyságod *neccével* ígertem is neki az nagyságod *parancsolata*

szertint, hogy nagyságod méltóságos állapotához képest becsületesen remunerálni fogja sinceritását, csak vigye jó végbe dolgaát; megvallotta, hogy nem tagadhatja, volt nehezteléssel nagyságodra az lengyelországi dolgokért; de már hogy bizony mindeneket elméjébül kivetette és ezután már tiszta szívből úgy mint igaz atyához illendő, hogy bizony fog szolgálni nagyságodnak. Magátul hozta elő az *titulus dolgaát* is és hogy ide is valami *hasznos jószágot* szerezhessenek nagyságodnak Nádasdi urammal és cancellarius urammal, hogy szivesen fog abban munkálódni, mind az két dologban *palatinussal tart*, úgy vettem eszembe, hogy akadékul ne legyen; mert kérdezte, mint vagyon nagyságoddal; mondám, hogy nem értettem semmi olyat, hogy valami oly volna; mondá arra, hogy lenne nagyságod azon, hogy *ne lenne gonosz akarója* nagyságodnak, *ki úgy látom innen hiszelkedik az németeknek kedvek ellen semmit nem szól*, az mint alább is kitetszik. Nádasdi uram *jobbállásából* megmondtam az *érseknek*, hogy nagyságodat *avval* ijesztik, hogy törökek is azt beszélnek, hogy ha az török nagyságodat kiűzheti az fejedelemségből, *hogy innen az hadak mindjárt rajta lesznek* nagyságod *jószágin* és ezek is *hogy romlására lesznek* nagyságodnak, kire azt mondá, hogy *szj* (király) *felül felel*, hogy arra nem intendál; noha talánd mindenekről *nem felelhetne*, kik az nagyságod *jovait szomjuhoznák*, annak is *kétségét*, *hogy* kivehetni, alul megirandó mód szerint és ő neki is hogy leszen reá vigyázása ezután és hogy jól cselekedtem, hogy in confidentia megjelentettem, hogy azután is affélét megjelentsük és hogy ő fölségének is ha alájün, megjelenti; sőt hogy ő annak *hész aperte is resistálni*, ha valamit affélét eszében venne, mert azt idővel másokon is megpróbálhatnák et esset res mali exempli. Érsek uram ő nagysága felette igen követteti nagyságodat, hogy nagyságod megbocsássa, hogy nagyságodnak semmit sem irhatott, mivel maga kezében pennát sem vehet, kit magam is megesmertem, és hogy sem mással iratna nagyságodnak, inkább csak én általam izent mindenekről, elhívén, hogy nagyságod mindeneknek hitelt is ad. Nádasdi uram ő nagysága most is igen jóvállaná és

szükségesnek itélné, hogy nagyságod Mikes Mihály uramot, avagy ha semmiképen ő kegyelme nem lehetne, már hasonlót ő fölségéhez derekas legatióval expedálna és azon egy úttal és azont egyet az electorokhoz is; mégis az töröknek is incutiálna félelmet, hogy ha ő fölsége nem is; de az electorok adnak segítséget nagyságodnak és hogy nagyságod azon semmit se ütkezzék, hogy bizvást azon követje által sollicitálhatná alattomba *titulus dolgát is* azon motivákkal és többekkel is, az miket alul declarálom megint a mellé, hogy magyarországi jovaiban derék securitást (hogy azt jobb aperte kimondani), harmadszor: az ki oly megváltható jószág volna (kit elein nem kellene nevezni) annak kiváltatását; negyedszer: hogy lengyelországiak pretensiójának szakadna nyaka az pénz dolgából; ötedszer: ha mi több szükségre való occurálna is; hatadszor: hogy ezek mindenek titokban tartatnának törökre nézve is. És ezekről már mind az hat punctumról Nádasdi uram ő nagysága irt is ő fölségének ezen motivákkal, hogy mivel nagyságod ha kezenséges jót nem nízne, elvégezhetné törökkel való dolgát; de respectálja legelsűben azt, hogy ő fölségét ezen hadakozásban ne invoveálja; másodszer, hogy az Erdély és Magyarország nagyságod miatt ne ruináltassék; harmadszor, hogy ne kellessék nagyságodnak magát az töröknek cum iniquissimis etiam conditionibus obligálni. Ilyen sok jóra nézve, hogy ő fölsége nagy méltán rámehet mind azon punctumokra, mivel egyébaránt sokkal nagyobb gonoszt várhat ő fölsége, ha ilyen jó medium által mind azokat meg nem antevértálja és jovallaná ő nagysága, hogy nagyságod mindjárt egy szép levelet promittálna ő fölségének (kit csak ő nagyságának juttatna kezéhez) hogy nagyságod bizonyos dolgait commendálta Nádasdi uramnak, hogy ő fölségénél azokat obtineálja és hogy nagyságod ő fölségét nagy bizodalmason kéri azon conditiókra nézve, az kiket Nádasdi proponál, hogy ő fölsége az aránt való kegyelmességében nagyságodat meg ne fogyatkoztasson (*sic!*); viszont, hogy ugyan avval az levéllel együtt irna nagyságod ő nagyságának is Nádasdi uramnak azon felül leirt motivákkal és ha annál több motivák is lehetnek hozzá és azon

hat punctumoknak végbenviteliben hogy ő nagysága fáradozna per expressum, hogy nagyságod declarálna leveliben őket, hogy ő nagysága in secreto annál hathatósban fáradhatna benne; mivel tart ő nagysága attul, ha valahogy azt vetnék szemére, hogy nem constál, kívánja-í nagyságod azokat és hogy ő talánd csak magátul cselekeszi, ne maradna szóban, mivel azután sem volna hitele; ők penig ha észben vennék, hogy nagyságod nem kívánja és ő csak magátul cselekeszi, nem is nyerhetne semmit és nagy haragot is venne magára; hogy nagyságod azon semmit se induljon, mert ők nem hogy bálnák azt, de inkább az olyan confidentián sokat épitenek. Avval concludálván ő nagysága, vaj ki szép dolog lenne az; úgy adhatná az isten, hogy nagyságod fejedelemségben is megmaradhatna, avagy is idővel is megint hozzá juthatna; az mostani occasióval ezeket mind megnyerhetné. És noha mostan az imperiumba oly végezést tenni akarnak, hogy az császár imperiális hercegekké senkit ne tehessen, az kinek imperiumban feudumja és jószága nem volna; de mivel az imperialisak kívánnák is magyar nemzetet incorporálni magok kezé és magyar nemzetnek is nagy hasznára és nagy becsületire volna, kennyű volna azt megnyerni, hogy nagyságod imperiumban egy hercegséget vehetne, ki által sok jó redundálna mind nagyságod familiájára s mind az magyar nemzetre. Imperiumban egyébaránt az hercegségek nemcsak országokbul állanak, hanem nagyobb résznyire jószágokbul csak; lévén hercegi titulusa, az jószága is azontul hercegségnek neveztetik.

Érsek uram ő nagysága penig ilyen modalitást nyujtott ezekben, hogy nagyságod ő fölségéhez való követségét ex isto fundamento inchoálná, hogy, mivel nagyságod úgy értette, hogy ő fölsége az török követnek ily declaratiót tött, hogy ő fölsége nagyságodat nem segít(?), hogy ha csak directe nagyságod személye ellen törekeszik az török, hogy nagyságodat az fejedelemségből exturbálja; de ha vagy Erdélyt, vagy Jenőt, vagy egyéb helyeket haddal aggrediálja, hogy egyáltaljába ő fölsége in tali casu hadi assistentiát ad és nem engedi az országot, se afféle helyeket haddal aggrediálni: azért, hogy az török már

bizván ahoz, hogy ő fölsége nagyságodat nem segít(i), im haddal megyen nagyságodra; azért már nagyságod mit cselekedjék, ő fölsége mutasson utat, hogy az Erdély és Magyarország elübbi állapotjában megmaradhasson; mert hogy csak szóval az török avval ajánlja magát arra, az nem elég; ha ugyan iu rei veritate azt akarja, nem lesz idegen az jó tractátul és arrul való derekas végözéstül. Ha penig idegen lesz attul, jele, hogy nem csak az nagyságod személye ellen, hanem Erdélynek és Magyarországnak ruinájára igyekezik. Ez által, hogy legelsűben respiriuma lehet nagyságodnak, hogy az idű vonyódik vele, az ki idűvel sok jó alkalmatosságot hozhat elű; más az, mindenekre szép occasiót hozhat; mind arra is, hogy az felül leirt punctumokrul is lehet derekas végzés; hogy mivel nagyságod pro publico bono kész miudent cselekedni, méltán pro illo publico bono et conservatione ejus ő fölségének is szükségbül is kell azon punctumokra condescendálni. Törökre nézve is szép occasio, hogy elűjühet; mert ha condescendál tractatusra, az tractatusban elsű instantia az lehet, hogy nagyságod megmaradhasson az fejedelemségben, kiben ha megátalkodnak, hogy reménség sem lehetne felüle, ottan azon tractában Erdélynek és Magyarországnak securitásáruil lehetne végzés. Ha penig török ezekben semmire nem menne, kifakadna az által gonosz igyekezeti és nemcsak ő fölségének, de az egész kereszténségnek ösztönt nyujtana, hogy nagyságodhoz derék assistentiával lennének. Ez az declaratio, kegyelmes uram, nekem bizony igen tetszik, tam quo ad inchoationem, quam vero ad continuationem. *Mindazáltal Nádasdi uram és még érsek is csak avval concludáltak, ha nagyságod ide való segítség nekül elvégezheti dolgát derekason az terekkel, csak elvégezze és mindenképen azon legyen, hogy az fejedelemségben megmaradhasson; megmondám ő nagyságának, hogy Rédei bizony soha fejedelem nem lesz, hanem ha kell változni, Kemény János vagy Barcsai. Csodálatos dolog, mely igen megijedett rajta; soha bizony, úgy látom, annál nagyobb motivát nagyságod fel nem találhatott; csak az istenért azon legyen nagyságod, hogy contrariumot ne értsenek; sűt igen szükségesnek itélném, hogy*

ha valamely pápisták vagy jésuiták onnéid Erdélybül azont írának ide az érseknek, rettenetes nagyot használna. Nyugodjék meg nagyságod rajta, hogy testtel lélekkel mindnyájan promoválnák az nagyságod dolgát; csak hihessék jobban, hogy úgy lenne; nem lehet bizony nagyobb motivájok annál. Ujabban is volt török követ Bécsbe, hallván híret az német hadaknak, hogy mi okbul hozattatnak be; holott már egyszer assecurálták az törököt; csak az léu választja (válasza), hogy valamint azelűtt resolválták magokot, most is csak annak inhereálnak; az hadakot hogy vigyázásért hozzák, ha valamit az békesség ellen tentálni fognak ők, az törökök. Úgy látom, kegyelmes uram, ezen hadakra haszontalan támaszkodni; mert azok bizony semmit sem cselekesznek nagyságod mellett; nem is mennek már Kassa felé, hanem csak Komáromhoz gyűlnek és ott fognak lenni és onnaid vigyázni. Azt is mondá érsek uram ő nagysága, hogy az dolgot úgy penetrálja, hogy ha az tatár nem bántja nagyságodat és az erdélyiek állhatatosak lesznek nagyságod mellett, hogy az idein az töröknek resistálhat nagyságod; azután az isten, az idű s az alkalmatosság mutat(ja), mit kellessék cselekedni; csakhogy (a levél vége szintén hiányzik.)

(A levél Mednyánszki Jónás írása.)

(Eredetije a gr. Erdődy-féle vörösvári levéltárban.)

Jegyzet: A dűlt betűvel szedetttek az eredetiben titkos betűkkel vannak írva.

IN CONGREGATIONE ILLUSTRIS DEPUTATIONIS

per Celsissimum Principem Dominum Dominum nostrum Clementissimum pro die decimo quarto Januarij Anno Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo in Castrum Ebesfalva indicta et celebrata ex clementi dictae Suae Celsitudinis Principalis consensu ratione subsequentium deliberatione conclusum est.

Méltóságos Hájzler generál ő Nagysága proponálván, hogy az ő Felsője eddig Havasalföldében quartélyozott vitézinek bizonyos okokra nézve onnéid ki kellestén jöniék,

kiváná, hogy azoknak sustentatiójára bizonyos számú köből buzát, szénát és zabot adnánk.

Mely ez iránt való kívánságát szorgalmatos discursusban vévén az mi kegyelmes Urunk ő Nagysága méltóságos consensusából végeztük. Hogy noha az tereh viselés rajtunk felette nagy, annyéra hogy az eddig megigirt contributioknak megadására is magunkat alkalmatosaknak alig itilhetjük; mindazonáltal akarván vigyázni mindenek felett arra, hogy római császárhoz ő Felségéhez eddig mutatott kész devotionkat és hűségünket ez iránt is nagyobb mértékben mutathassuk, nagy reménségünk lévén abban is, hogy az ő Felsége császári gratiaja ez szegény hazára nagyobb mértékben kiterjed; az ő Felsége megemlített vitézi sustentatiójára igirtünk buzát cub. 18000//—, zabot peniglen annak előtte igirt 15000// köből zab mellé cub. 10000. Melyet is ezen gyülekezetünkben poroncsoltunk hová hamarább administrálni azon vitézek statiójában fogatkozás nélkül. Mely ez iránt lött deliberatumunknak effectumára kételenítettünk buzát, zabot és szénát vetni fel ez szerént:

Kapuzsám után minden reudek adjanak Vászárhely városát ide nem értvén

buzát — cub. 4.

zabot — cub. 2//2.

Ide értetvén Colos, Doboka és Belső Szolnok vármegyéknek az a részei is, mely az Szamoson tul holdoltság alatt volt, kik is szintén annyit adjanak mint egyéb helyeken lévő kapuzsámok.

N. B. Szász Sebes buzáját béadta.

Fogaras földére vetettünk	{buzát cub. 100//— zabot cub. 100//—
Az szász papokra —	{buzát cub. 100//— zabot cub. 200//—
Oláh papokra —	{buzát cub. 100//— zabot cub. 60//—
Vizakna városára —	buzát cub. 25//— zabot cub. 25//—

Mivel peniglen ez iránt való élés felvételéből az felyebb megigirt buza és zab ki nem telik, végeztük, hogy az minap ugyanitt Ebesfalván és Fejérvárat felvetett élésekből az mi indisposite megmaradott volt, abból suppleáltatik ez mostan felvetett élés.

Az mi az széna dolgát illeti, mivel az távul való vitelésben nagy baj és akadály

vagyon, az széna adást praesentálják azon helyek és székek, az hol ezen mostan béjött vitézeknek statiojok lészen, olyan declaratióval, hogy az szénáról quietantiát vévén pénzül lészen contentatiojok; egy szekér szénáról Renenses fl. 2// az német által. Mivel peniglen az Barczaság szénából igen megfogotkozott, annak seblevalására mostan Fogaras földére vettettünk szénát curr. 100//— és modo ut supra annak is az áráról contentatio lészen.

Az commissariatusságról.

Mivel főcommissarius Bethlen Elek Uramnak felesége halálával esett szomorú változása nem engedi, hogy continuuskodhassék ő Kegyelme most hamarjában tisztii mellett, tartván azért attól, hogy az ő Kegyelme absentiaja valami váratlan nagy akadályt ne hozzon, közönséges tetszésből végeztük, hogy az ő Kegyelme ez iránt való tereh viselését Bethlen Gergely Uram ő Kegyelme végye magára és addig az főcommissáriusságra prospiciáljon, mig Bethlen Elek Uram ő Kegyelme azon tisztii mellé menni érkezhetik megnyugudt elmével lévén, hogy azalatt Bethlen Gergely Uram ő Kegyelme jó hazafiuságát előtte viselvén, az dolgokra szorgalmatosan invigilál.

Az szófogatatlan tisztokról és commissariusokról.

Az vármegyéken, székeken lévő vice tiszték és egyéb perceptor administratorok is nem kevés negligentiával és szófogatatlansággal viselik magokat, mely miatt is az administratióban sok fogatkozások és akadályok löttének. Kiknek is dolgokban hogy valami orvoslás lehessen, végeztük, hogy főcommissarius Uramék ő Kegyelme procedáljanak az olyanok ellen az articulus szerént requirálván felőle főgeneralis Uramot ő Kegyelmet, hogy az hová kívántatik az olyan szófogatatlanok ellen ő Kegyelme katonákat küldhessen ki.

Az méltóságos deputatio közönséges gyülekezetiben imponáltatott szebeni királybíró Uramnak, hogy az egész szászságra mindenfelé irjon ki és az tiszteket, fölnagyokat praemoneálja az eddig gyakorlott

abusus szerént az köztök járó magyarokat ne szidják, ne becstelenítsék, ha az idegen nemzettel azt ne cselekedtessék, sőt minden alá s feljáróknak illendő szállásadással és kenyéren, szénán kívül pénzért való gazdálkodással legyenek, az minnek köztök szerét tehetik.

Az mi kegyelmes Urunk ő Nagysága czimmerrel vagy salvus passussal járó postáinak az Ur főgeneralis Teleki Mihály Uram ő Kegyelme postán járó szolgálóinak, az commissariatus ország dolgában járó embereinek, ez mellett a háromszéki, csiki és máramarosi postáknak postalovát illendőképpen adjanak. Hogy pengig az szállás-adásban jobb mód lehessen, minden faluban, az hol német quartélyozó vagy az főnagyok házát három házakkal együtt hagyják üresen, minthogy eyzler generál Urammal ő Nagyságával is ugy concludáltunk, hogy az alá s feljáróknak lehessen szállások és az alkalmatlanságokat eltávoztathassák. Az kik pengiglen ország pénzét veszik, azokat egyik falutól másikban segítsék vonó marhaadással is.

Kolosvár városából jött ilyen panasz is, hogy sokan az ott lakó nemesség közül ez mostani adót meg nem akarják adni, praetendálván, hogy még régi adósságok lévén az városon, tudják annak defalcatiójára, hogy bár csak az iránt vehessenek contentatiót. De mivel annak alkalmatosságával az mostani nagy summának felszedésében nagy defectusokat látunk következhetni, végeztetett, hogy az azzal az mostani nagy summának felszedése ne akadályoztassék, hanem Isten ő Felsege, római császár ő felsége kegyelmességéből ez mostani tereh viselésből egy kis pihe-nésünk lévén, ő Kegyelme annak utánna contentatiót vehetnek méltán magoknak.

Colosvár városának sokképpen való tereh viselését előttünk viselvén, de többi között megtekintvén az fa miatt való sok expensájokat, végeztük, hogy főcommissarius Uram adasson azon szükségre fl. 600//.

Kővár vidéke iránt való conclusumokat az adó administratioja és felszedése iránt mostan is helyben hagytuk, ugy hogy valaki az possessorok közül eddig az adót ez szerént le nem tette vagy mostan is le nem tenné, főgeneralis Teleki Mihály Uram ő

Kegyelme vigore praesentis deliberationis az articulus szerént tétessen executiot rajtok.

Mivel az reformatus püspökség mostan vacal és az püspök jószágára Fejérvármegyében Boros Bocsárdra nincsen kinek provideálni, adójok az következő ország gyűléséig suspendáltassék, az püspök creatatván pengig, annak utána viseljen gondot reá.

Szász Csanád contributioiról.

Szász Csanád nevü falunak az victualék iránt való administratióra az rajtok lakó német postára lett expensájokra nézve suspendáltatott az közelebb következő ország gyűléséig.

Az pátensek felől.

Az mi kegyelmes Urunk ő Nagysága résziről kiküldendő patensek, hogy az eddig való szokás szerént megirattassanak.

Noha ugy hisszük, hogy Enyednek, Tordának, Széknek, Kolosnak, Désnek eddig való tereh viselése az alá s feljárókra nézve könnyebbedik, mindazáltal azoknak könnyebbségekre végeztetett, hogy azoknak a vármegyéknek vízce tisztel, az mely vármegyéken az alá s feljáróknak utjok vagy az segitsék azon megirt helyeket. Magok is pengiglen mikor németek jövetelit hallják, el ne bujjanak, hanem eleikben menvén mind illendő keménkedéssel mind pengiglen provisióval, assistentiával legyenek, hogy sem az szegénység, sem pengiglen az fenn megirt városok kevesebb kárral legyenek.

Lengyel követ dolgáról.

Hogy irjanak mind római császárnak ő Felségének, mind lengyel királynak, mind pengiglen Petrásko vajda pénzének soha ez hazában hire sem hallatott.

Totfalusi dolgáról.

Annak az végbeli lengyel Urnak irni kell, az királynak is, az arestumban levő egyetmásának elbocsátása felől, az mellett salvus passust kell iratni, melynek elvitelére bizonyos expensával ő Nagysága küldjön hiteles embert, melyre rendeltetett Oklocsányi.

Az Kapithia Sándor Pál feleségének száz forintról való dispositio lett, melyet főcommissarius Uram adasson meg.

Az praesidiariusokról.

Az mi ennek előtte is conclusumban ment volt, hogy az mely adót az holdoltságon felszednek, az kolosvári és somlyai prae-

sidiariusoknak fizessék, mostan is végeztetett, hogy azon adót felszedvén köztök osszák fel az ország gyűléséig, akkor az több fizetésekről is leszen dispositio.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

DEÉS VÁROS LEVÉLTÁRA.

Közi: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Folyó szám	O k l e v é l t á r g y a	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
211	Buda János részére, a Déési határszélben az alóri határból Denghe, máskép Vörös Demetertől örök áron megvett nyilróli kötlevel.	Des zent Baliynt nap wutan walo zeredan	1584. Februar 16.
	*		
212	A marosujvári polgárok részére, a Thorðai sóvá-góknak a városi viszonyáról való esketés.	Thorda die domi-nica oculi	1584. Martius 4.
	*		
213	If. Buda János részére arról bizonyítvány, hogy az általa Déésen a Deberke pataka mellett Matyus Alberttől, és Matyus Andrásnéától Kozárvári Katalintól megvett földet örökösen szerezte.	Deseon Reminis-cere vasárnap	1584. Martius 5.
	*		
214	Tasnádi Kincses Imre kötelezvénye, hogy a Déé-sen szerzendett házáat megneemesíttetni, s ez által a városi terheket kikerülni nem fogja.	Deseon	1584. August 29.
	*		
215	A déési 4. számból állott nemességnek a fejedele-m udvarába, a város által törvényre lett meghívásá-ról eljárási levél.	Dees SzentthGer-gelij papa napp uthanwalo hetfwn	1585. Martius 15.
	*		
216	Azon levélbeli hiányoknak, mely által a város a Déési nemességet a fejedelmi táblára idézte, — kija-vításáról szóló hivatalos levél.	Des SzentthGeor-gij martyr nap wtan walo cheo-teorteokon	1585. Aprilis 29.
	*		
217	Radnai Pál alperesnek részére, az ellene Bornemisza Mihály által pénzlopás czime alatt indított per-ben, teljesleg feloldozó ítélete Déésnek.	Déés feria 6-a pr. p. dominicam Exaudi	1585. Majus 28.
	*		
218	Báthori Zsigmond fejedelem parancsa a Déési közönséghez az ottani nemességnek különbféle megter-heltetései megszüntetésére nézve.	Thordae	1585. Septemb.25
	*		
219	Vajdai törvényszékre kihívó levél párja Déés vá-rosa, mint alperes részére, Buda János felperes irá-nyában, ennek Déési szőlőbeli kertje elhuzásáért.	Thordae feria 6-a pr. p. f. b. Mathae ap.	1585. Sept. 27. vagy 24.
	*		

Folyó szám	O k l e v é l t á r g y a	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
220	Bornemisza Mihály által a Déési tanácsnak a fejedelmi táblára lett idézéséről hivatalos eljárási levél párja. *	Desij Szentth Lwcachij napp wttan walo pen- teken	1585. October 22.
221	Déés városa alperes részére párja azon idézési levélnek, melyet Buda János nyertes felperes, majorsági telkének megtámadása miatt indított per nyomán a 40 frt birság meg nem fizetéséért a város ellen tétetett. *	Albae Juliae Sabbato pr. p. f. b. Georgii mart.	1587. April. 29.
222	Ötves (almási, mészáros) János Déési bíró részére aziránti esketés, hogy a Patai Mátéféle Déési révutczai ház a bíró atyja által lett legyen elzalogosítva. *	Dees hettfeon zentt Ersebett azzony nap estin	1588. Novemb.18.
223	Báthori Zsigmond fejedelem levele, mely által a Déési polgárság és nemesség között fennforgott vizsgálkodás eltávoztatására szabályokat állított meg. *	Thorda	1589. April. 25.
224	Déés városa részére ügyészi felhatalmazvány. *	Sabbato pr. a Domi- nicam quadrage- simae.	1589. Februar.15.
225	Déés városa részére vallató parancslevél. *	Albae Juliae	1589. Februar.17.
226	Déési Mátyás Deák nős paráznaságairól esketés. *	Dees	1589. Februar.25.
227	Nagy Szeréndi Buda Jánosnak a Déési tanács részére nyugtája, a sajtóért fizetett 25 frtről. *	Dees	1589. August. 17.
228	Déési Literati Pathai Máté által Déés városa ellen, a Cziczhegy alatti szántójának elfoglalásáért megindítandott perre nézve kihívó parancslevél párja. *	Enyed die domini- co pr. p. f. b. unde- cim millia virg.	1589. October 25.
229	Déés városa részére ügyészi felhatalmazvány. *	die dominica quadragesimae.	1590. Februar.11.
230	Alóri Herczeg Pál által, szökött jobbágycsálak alóri Toth, másképp Molnár Mihály és Oláh János iránt, Déés városa ellen teendett fölkérésre nézve paracslevél párja. *	Albae Juliae	1590. Majus 1.
231	Báthori Zsigmond fejedelem rendelete, melyben a Déési tükárvallottaknak 3 évig közadójukat elengedi. *	Albae Juliae	1591. Majus 11.
232	Déés városa részére vallató parancslevél. *	A. Juliae die domi- nico pr. p. f. S.Eme- rici ducis.	1591. Novemb. 7.
233	Jegyzőcke azon szabadalmaknak, melyeket Déés városa Báthori Zsigmond fejedelemtől kieszközölni kívánt, u. m. 1. a só kikötő senkinek ne legyen szabad.		1591.*

Folyó szám	O k l e v é l t á r g y a	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
	<p>2. a város csak 25. gyalog katonát, a fejedelem pedig ezeknek egy egy óra 22 frt hópénzt adjon.</p> <p>3. a postálkodás terhén könnyíttessék.</p> <p>4. a megromlott, beomlott utak kijavíttassanak.</p> <p>5. a közadó lejjebb szállíttassék.</p> <p>6. Segedelem adassék a kamarától.</p> <p>7. a városi törvényes ügyeket csakis városi bíróság lássa el.</p> <p>*) Zok Péter említettvén ezen memorialeban, ki 1591-ben volt Déési kamara ispán, e memoriale is hihetőleg azon évben kelt.</p>		
234	<p>✱</p> <p>Déés városa részére a Nagy János [Oláh Vásárhelyről származott Farkas András nevű jobbágyának megvételéről szóló kötlevel.</p>	Dees	1592. Majus 25.
235	<p>✱</p> <p>Alóri Herczeg Pál által, Déési Toth Mihály állítólag szökött jobbágya ellen indított perbeni közvizsgálat.</p>	Dees feria 3-a pr. p. diem dominicam Trinitatis	1592. Majus 31.
236	<p>✱</p> <p>Déés városának szereda napi heti vásárjáról szóló levél töredék.</p>	Alba Julia	1592.
237	<p>✱</p> <p>Déés városa részére arról bizonyítvány, hogy Szántai Mihály, Kendi Ferencznek alparéti tisztje az oláhvásárhelyi Nagy Jánostól vett, de Csatanba szökött Kurta, másképp Farkas András nevű jobbágyról lemondott.</p>	Desij	1593. Februar.11.
238	<p>✱</p> <p>Szentmiklósi István kötelezvénye, mely mellett Szelecskei Závul Lukács jobbágyát anyjával együtt evictio mellett eladta Déés városának.</p>	Desij feria 2-a pr. p. f. b. Jo- annis	1593 Junius 28.
239	<p>✱</p> <p>Báthori Zsigmond fejedelem rendelete Déés városhoz, hogy ez a szamosujvári várhoz szükséges palánk fákat erdejéből levágva, hordassa is oda.</p>	Albae Juliae	1593. Junius 25.
240	<p>✱</p> <p>Fejedelmi parancs a B. Szolnoki főispánokhoz, hogy a Déésiek közül kik csak személyes nemesek, azok házuk után a város rendében hordozzák a közterheket.</p>	Albae Juliae	1593. September 20.
241	<p>✱</p> <p>Fogalmazása Déés városa azon kérelmének, hogy a fejedelem az általa a közteherviselést illetőleg kiadott limitatiohoz szoritaná a városi nemességet, és a sóvágóknak szintén általa megerősített szabályait a nemesség által tartatná meg.</p>		valószínű- leg 1593. Sept. 20. tájt.

(Folytatása következik).

WESSELÉNYI FERENCZ

Leveles Tárczájából.

Közi

Szilágyi Sándor.

1653. Sept. 18.

XVI.

Szolgálók Kegyelmednek, Isten Kegyelmedet minden jókkal áldja meg.

Vöttem az kegyelmed becsöletes levelét együtt az Inlusákkal, megszolgálom édes Praefectus uram kegyelmednek hogy engemet az oda való hirekről és állapotokról, sincere megnyugodjék kegyelmed benne, igazsággal is írom kegyelmednek soha milyen amolyon hamis hirben gyönyörködő ember nem voltam, oda fel sem irtam semmi afféle mástól költött és hallott hireket, hanem ő Nagyságának az mit énnékem ir, és kegyelmed is becsöletes levelében, azokat excerpálván irtam meg Uramnak ő nagyságának az méltóságos hadakozó Tanácsnak és ő Felségének is. Micsoda pogany fi volna az édes Praefectus uram, a ki az keresztyének szerencsétlenségét és veszedelmét kívánná, annyival inkább annak az méltóságos fejedelemnek. Én kegyelmednek igaz szolgáló barátja s atyafia maradván kívánom éltesse az szent Isten Kegyelmedet sokkáig jó egészségben. Datum Szendröviae die 18. Septembris Ao. 1653.

Kegyelmednek szeretettel

szolgál

Gróf WESSELÉNYI FERENCZ.

Külczim: Generoso Domino Andreae Klobusoczki, Illustrissimae ac Celsissimae Principissae etc. Universorum honorum Praefecto etc. domino mihi observandissimo.

Enyiczkeről küldjék Patakra.

(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

1654. jan. 26.

XVII.

Szolgálók Kegyelmednek.

Tegnap későn estve adák kegyelmed levelét együtt az méltóságos fejedelem ő nagysága levelével, ide küldését megszolgálom kegyelmednek.

Úgy tudom, két rendbeli nekem irt ő nagysága leveleit is küldtem vala olvasásnak okáért kegyelmednek; de vissza nem küldte őket; ha el nem tévedtek, kérem kegyelmedet, küldje meg őket.

Ez mellett édes praefectus uram kérem kegyelmedet, el ne fededkezzék kegyelmed februariusnak 9. napjárul, kegyelmed gráciája által hadd legyen ezeké az hal. Ezek után isten éltesse kegyelmedet. Kassán 26. februarii 1654.

Kegyelmednek szeretettel szolgál

G. H. WESSELÉNYI FERENCZ mp.

Külczim: Generoso Domino Andreae Klobusiczky stb.

(A levél Wesselényi írása.)

(Eredetije a magyar királyi kamarai levéltárban.)

1654. april. 16.

XVIII.

Szolgálók Kegyelmednek.

Oly reménségtül viseltettem, itten Boczkón tanálván kegyelmed, szemben lehetek kegyelmeddel; bánom ez aránt való szerencsétlenségemet.

Azonban ilyen dologrul kellenék in summa confidentia kegyelmedet megtanálnom, Szuhai uram megint elővette az maga nyegélyes actusit, sine respectu personarum hajton hajtatja mind kegyelmes urunk, császárunk ditiójából az szegény emberek barmait, valamint mások kedveért úgy maga haszna keresésére is, az mint nem egy sem két dolga ő kegyelmének s mind peűig az partiumbul, ez mostan(i) méltóságos fejedelem ő nagysága dicitójából. Immem régen is újvárosi szegény emberre ráfogta, hogy parázna s többet (az mint mondják) száz szarvasmarhájánál elhajtattott; nem tudom, ki patvar tette ilyen bírója, hogy paráznaságot büntessen, akárki szabad birósága ellen. Ha parázna életért kellenék valakit büntetni, bizony találna ő kegyelme afféle söprögetni valót maga táján is, kiért fogságot is szenvedett ő kegyelme; bár efféle biróságban ne avatná magát.

Más az, sokszor irtam és kértem kegyelmedet, ne tegye ő kegyelme gyeneralissá magát kegyelmes császárunk vármegyéiben, ne

irkáljon akármi bizonytalan tatár és török híreket, most is az egész darab földet csak nem elfuttatta két ezer tatárnak Egre való érhetésével, az kiben semmi sem volt; mi csak az, az ki rostán által nem lát; tudom én, mit akarna efféléből ő kegyelme kihozni, de bizony nem segíti isten reá.

Mégis nagy szeretettel kérem kegyelmedet, édes Klobusiczki uram, találja remediumját, tartsa határában magát, avagy mentsen meg ettül az galibából bennünket, ne izgáskodjék, az nagy jó méltóságos fejedelem kegyességét indignációra ne hozza; mert csak az kellenék ennek az nyughatatlan főnek, hogy szapora szovával másokat indignációba hozzon s magát kellesse ő kegyelme. — Ezeket mind confidenter s mind szeretettel irtam kegyelmednek, akarván minden okádásokat eltávoztatni az izetlenségnek; lehetségünk mindnyájan egymás szeretetiben élők, ezt szomjuhozván mind kegyelmes urunk császárunk s mind méltóságos erdélyi fejedelem ő nagysága. Ezek után isten éltesse kegyelmedet. Boczkó 16. Aprilis 1654.

Kegyelmednek szeretettel szolgál

G. H. WESSELÉNYI FERENCZ m. p.

(Az egész levél Wesselényi írása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1656. apr. 30.

XIX.

Méltóságos, tekintetes és nagyságos erdélyi fejedelem.

Semsei György udvari kapitányomat im az kegyelmed parancsolatjára beküldtem; kívánom, szerencsés és kívánatos egészségben tanálhatta kegyelmedet.

Mostanában szintén semmi új hírt sohonnét, az kit méltónak tudnék, nem hoztanak; várok Bécsből is óránként oda küldött embereimben; ha mi méltót érthetek, megírni el nem mulatom.

Kérem nagy engedelmisséggel kegyelmedet, confidenter parancsoljon. Higye kegyelmed, valami elegendőségemben találhatik, kész vagyok fejedelmi kedvetlenségben munkálkodnom; kívánván, az nagy isten sok neve napját engedje kedvesivel nem csak elérni, de általérni és sokakat megérni. Holmi dolgocskáimrul izentem Semsei uramtul;

kérem, ne csak hitelt adjon ő kegyelmének; de bocsássá kedves válaszszaal. Maradván, mig élek, kegyelmednek

szeretettel szolgálván, sógora

G. H. WESSELÉNYI FERENCZ m. p.

Külczim: Celsissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino Affini colendissimo.

(Az egész levél Wesselényi írása.)

(Eredetije a magy. kir. kam. levéltárban.)

OKLEVELEK ERDÉLY TÖRTÉNETÉHEZ.

I.

Joannes Kemény Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes. Fidelibus nostris Generosis Egregijs, et Nobilibus Vice Comitibus, Judicibus Nobilium, Juratis Assessoribus, ac Universitati Nobilium Comitatus Colosiensis, Nobis dilectis, Salutem et gratiam nostram. Az mostani állapotokhoz képest bizonyos számú magyar és német praesidiumot kelletvén kolosvári városunkban helyzetnünk, praeficiáltuk eleikbe és gondviselésre becsületes Tanács Ur hivünket Nemzetes Ebeni István Uramat, Colosvármegyének főispányát, hűségteknek annak okáért kegyelmesen parancsoljuk, valamikor megírt becsületes hivünk requirálni fogja, tegyen oly bizonyos rendelést vármegyéjekben levő falukra, hogy megnevezett praesidium szükségére mind kenyeret és egyéb szükséges élel is szállíttathasson fogyasztás nélkül. Annak felette az kapuszám után való contributiót is, melylyel vármegyéjékből tartozik, adminisztrálja késedelem nélkül Ebeni István Uram kezéhez; több parancsolatunkat ezen dologról nem várván hűségtek. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum ex Castris nostris ad Possessionem Kórod positis die decima septima Septembris, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Primo.

J. KEMÉNY m. p.

(P. H.)

GABRIEL FERENCZ Secretarius m. p.

II.

Michael Apafi DEI gratia Princeps

Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Generose Fidelis nobis dilecte, Salutem et gratiam nostram.

Miólta Isten ő Felsége az ő igaz itéletiből ennek az nyomorult hazának békességét büneinkért elvévén, ennyi sok változásokra juttata, az dolgoknak külömb külömb változásához képest gyakrabban kellett közönségesen országgyűlést celebrálni, mely változó állapotok, mivel nem minden részeiben csendesedtek még meg eddig, megérkezvén az Fényes Portára expediáltatott ország követei, szükségesnek itilők az mivel jöttek, nem csak megértésére, hanem arról való concludálására is közönségesen országúl öszvegyűjtsük. Minnek okaért parancsoljuk kegyelmesen és igen serio hűségednek, az feljebb megírt dolognak

véghezvitelire ad diem 20. Octobris táborunkban fogyatkozás nélkül jelen lenni el ne mulassa, hogy közönségesen hűségeddel együtt szegény hazánknak megmaradására végezhessünk minden istenes dolgokat; hogy ha pedig medio tempore Isten annyira csendesitené az állapotokat, hogy az gyűlés valamely városban celebráltatnék, újabb levelünk által tudósítani hűségedet el nem mulatjuk, mely ha nem superveniál, tartsa ez írásunkhoz magát. Secus in praemissis sub poena in articulo et decreto expressa non facturus. Datum in Castris nostris ad Koczard positis, die 27. Septembris Anno 1662.

M. APAFI m. p.

Külczim: Generoso Joanni Was de Czege etc. Fideli nobis dilecto.

KAZINCZY FERENCZ LEVELEIBŐL.

I.

Kazinczy Pataky Mózeshez.

Pataky Mózes Urnak Kazinczy Ferencz barátságos szives tiszteletét.

Az Úr nem csak kérésemet teljesíti, hanem olly barátsággal is jó előmbe, mellyet nem lehet kevély örvendezés nélkül elfogadnom. Egy igen érdemes új taggal szaporodott azon Jóknak száma, a kikkel engemet kedvező Végzeteim öszvelánczoltak, s méltóztassék az Úr szives köszönetemmel együtt azon ígéreteket elfogadni, hogy meg nem érdemlett barátságát szoros birtokommá tenni minden kigondolható módokon igyekezni fogok. Az a nagy szolgálat, a mellyet az Úr az ifjú Bárónak nyújt, engemet, ennek a háznak, s magának a Bárónak, örökös tisztelőjét, ezen megelőző barátság nélkül is, hálára fogná

kötelezni; mit kell tehát most éreznem, midőn olly hízelkedő jósággal fogad barátságába!

Az Úrnak érdemes Ura Atyja talán annak a Pataky Urnak is atyja lészen, ki Gróf Teleky Domokossal tette hazai utazását. Kétszeresen örvendek így, hogy egy illy sok érdemű Úrnak testvére az, ki most megengedi, hogy benne barátomat szemlélhessem.

Sokat, igen sokat reménylek én azon tudósításokból, mellyeket nékem az Úr igérni méltóztatik, kivált minekutána azokat illy kútfőkből meríti. Melly szerencsés volnék, ha az Úr nagy tekintetű Atyja-Ura s T. Rétyi Úr a legapróbb apróságokra is ki akarnának terjeszkedni, mert a biographiákban épen ezek az apróságok a legfőbb momentumok.

Lovelemet nem csak V. Ispán Laskai hanem Kis Lajos Ur is válasz nélkül hagyta. Ha Kis Úr is eltántorodott a nagy Megholt-

tól: úgy bizodalمام s az a lév megszólítás eleven szénként égette lelkeiket!

A Halleri történetekben lehet holmi, lehet holmi egyébben is, a mit a tisztelet vigyázva fog említeni hagyni. Sok az effélékben a Festő okosságától függ; s némelly szemet-sértő rikoltó szín a Dávidok és Fűgerek tableaujin, ha árnyékba tételnek, nem csak el nem dísztelenítik a képet, sőt vétek volt volna kihagyások. Tisztelem nem enged helyt semmi rettenésnek, s minek-előtte a munka kinyomtattnék, Zsibó és a Zsibóiak látni fogják dolgozásomat.

Méltóztassék az Úr alázatos tiszteletme: Ő Nagyságának a Méltóságos Bárónénak s a mi közös kedves barátunknak bemutatni. Közlöm itt a tegnap vett Berzsenyi Dániel Úr Ódáját. Ez a kedves barátom Somogy vármegyei Földes-Úr, s Miklán, hivatal nélkül lakik. Tegnap lépett 30-dik esztendejébe. Mi úgy hisszük, hogy Virág Benedek és ő, s ő és Virág Benedek, a Hazának két első Lyricusai. Nekem mind kettő megbecsülhetetlen barátom. Ezen felyül kezemben vagyom Pataki Prof. Sípos Úrnak egy hosszú deák ódája, s Kézy Mózes Úrnak (ki egy héttel ezelőtt neveztetett-ki Sípos Úrnak helyébe Mathes. és Phys. Profnak) deák hexameterai. Nagy Ferencz Pataki Humaniorum Prof. is tegnap küldé hozzám igen szép magyar hexameteret, mellyeket (mihelyt 5 szó benne megigazítatik) megküldök. A Bion és Moszchusz módja szerént készült a vers, s ez a refrainje:

Kezd szomorú Múzsám! kezd Dacia
véle keserved!

Az idea igen szerencsés, s jók a versek is.

A Mélt. Bárónak kedveskedem az ide zárt verssel. Illyen a Kézy verse, mellyet a mi célunkra is írt. Az Istenre kérem az Urat, ne mulasszon-el semmit, hogy az efféle a Mélt. Báró nagy gyönyörűséggel olvashassa és a legtökéletesebb értéssel. — Ajánlom magamat az Úrnak nagybecsű barátságába.

Széphalom 7. Maj. 1810.

II.

Kazinczy lds. Wesselényi Miklóshoz.

Széphalom, Septemb. 13-d. 1816.

Kedves barátom,

A TE principium. Ez a legelső le-

vél, mellyet haza-érkezésem oltá írok, mert Te vagy az első mind azok közt a kikét Erdélyben láttam, s a barátság és tisztelet áldozatja Tégedet illet, minden nevezetelnél nagyobb barátom! Mi Carlószunk, valamikor Téged említelek, mindannyiszor emelkedve érzem lelkemet, mert előttem képe, mi vagy és mi maradsz. Te vagy mielőttünk az igazi nagyságnak ideálja, s a mi hitünk minket meg nem csal. — Oh barátom, midőn én Hadadon a Canapé mellett ültem, és ott azt csináltam, a mit, ha meg nem csalatkozom, mind a jó tónus, mind a jó-szivűség, mind a szempillantás szüksége tölem talán akaratom ellen is kívántak, mint tisztelem én a Te magad viseletedet, s hány ízben ragada-meg az a gondolat, hogy mit fogna mondani felőled a Te nagylelkű Atyád, ha egéből lepillanthatna, s illyennek láthatna. Ne feledd soha, kedves barátom, ki volt az Atyád, ki az Anyád, s mivel tartozol a te Patakidnak, kik mindhárman Tőled várják igazi megtiszteltetések. Neked intésekre nincs szükséged, de engedd barátodnak, hogy ő, örvendve azon hogy olyannak talált a millyennek óhajtott, sőt még többnek mint a millyennek képzelt, Néked még intéseket is adhasson.

Qui monet ut facias quod jam facis, ille monendo
Laudat, et hortatu comprobat acta tuo.

En Hadadon elmeneteled után még egész napot töltöttem. B. W. Farkas hallani akara tölem holmit, s teljesítém óhajását. Tartoztam ezzel megbecsülhetetlen jószívűségéért, s örömet mulattam kedves és épen nem üres társaságában. Néztük a holdat és Szaturnt, hallgattuk a Caudella Muzsikáját s a Ménard éneklését, s két óra tájban fekvénk-le. Rokonodtól tanultam, s elcsudálkozám hogy abban a tárgyban leczkéket is hallgatott, s haszonnal hallgatott.

Magyar-Országra 7-dben igen korán értem, végig jártam a Károlyi kertet, hogy lássam mi leve a nem bölcs ültetésből — erdő, s felkeresém a két Vice-Ispánt, hogy tőlök híreket halljak. Itt megláttam Ajtay Sámuel V. Notáriust, ki a Magyarúl Olvasóknak olly derék Univers. Históriát ada, s többekre buzdítottam. Éjszakára Nyír-Bátorba értem, s Gyulay Lajoshoz onnan méne első levellem.

Bruce Szopor olta szabadon jött egész eddig; valaki elől talált, mind megállta csudálni szépségét, s én kevélykedve mondtam hogy a Te ajándékos. Ma ki akarék menni rajta, de esik az eső; s így eddig még csak Emil űlt hátán. — Sophienknak adott aján-dékos Hadadon mind elhala. Hihető az üveg-ben valami állott, melynek ízét és szagát nem tűrhették. Ő azt így is köszöni, s ör-vendett azon hírnek, hogy Te ötet a mi So-phienknak nevezgetéd.

En ide Sept. 10-dikén értem ebéd előtt kevéssel. Az vala szándékos, hogy szekere-met a domb alatt megállítom, s magam és a leányom feljövünk, s egyszerre nyitjuk-meg az ajtót. De egy emberem megtudta vala-kitől, hogy már Liszkán valék, s hírt ada itt, hogy éjszakára bizonyosan itt leszek. A gyer-mekek tehát lesben állának, s alig emelke-dék-fel szekere az Ujhelyi úton a partról, s csoportosan szaladtak előnkbe. Talán épen azon a helyen, hol Téged öleltelek volt meg, előmbe jöve a mi Sophienk. Zokogva, fuldo-kolva sírtunk mindketten, s én egész mér-tékben érzem, mit vesztettem Erdélyi meg-becsülhetetlen örömeim által. E scéna nem talál szót kifestésére. Nem bánhatom, nem bánom hogy láttam Erdélyt, örvendek sor-somnak hogy azt az áldott földet, a Carlosz hazáját s Zsibót s annyi jó és nagy embert láttam, de sajnálom hogy három holnapig voltam távol az én szeretetemre legméltóbb asszonytól! Elvesztett örömeimet illő lesz kipótolnom, s ki fogom: sok ideig nem me-gyek-el a háztól.—Gyermekeimet jól találtam, s azalatt hogy távol valék, nem ére nagy kár.

A mi igen kedves Buczinknak és az általam szívesen szeretett Kornisnak e na-pokban írni fogok. Mondd ezt nekik, ha talán hozzájuk írni fogsz. Barátom, a gyertyán-cabinet a kis kertben, s az a szép ülő a csorgó kútnál, Néked, Buczinak, Kornisnak, Farkasnak és nekem, örökre szent. Én ugyan oda igen sokszor fogok visszakivánczolni.

Jelentsd alázatos tiszteletemet s kéz-csókomat Ő Nagyságának; feleségem a leg-szívesebb tisztelettel köszöni Ő Nagyságának minden erántam s leányához bizonyított ke-gyességeit, Magadat azzal az indulattal, mely

túl van minden félre-értethetésen, forróan csókol. Kedves neki is az az indulat, hogy Te tavasszal itt léssesz. Kormányozza dol-gaidat a téged szerető Isten úgy, hogy min-dent megkapj a mit óhajtasz. Senki sem érdemli azt úgy mint Te.

KAZINCZY.

Szathmár, Szabolcs és Bihar hajtást tartottak a 70 személyből összeállott hara-miákra, s négyet közülök megkaptak, s Vaj-dájokat egy Kovács nevű Nemes-embert három társával felakasztatták jure statario.— Öcsém Ibrányi Antal Úr beszéllé, hogy későbbben harminczat ismét megkaptak. Ezt a hírt Ibrányi azon szolgabírótól vette, a ki Relatiót teve eránta Szabolcsban, és így két-séget a dolog nem szenved. Nekem az útban nem vala semmi bajom.

FÁY ANDRÁS LEVELE Idősebb Wesselényi Miklóshoz.

Méltóságos Úr!

Érdemem felett való Nagy Jó Uram!

Háládatos érzéssel fogadtam a Creden-tionalist, megértvén abból s Méltóságodnak mellé rekesztetett leveléből, bennem esmér-tenbe vetett bizodalmat. Fogok igyekezni an-nak, a mennyire töllem telhetik, megfelelni. Még most a Propositíóknál egyébbel nem szol-gálhatok; mivel azoknak kiadások után, vagy egy hétig való idő engedtetett a Statusoknak a privata deliberatióra. A Propositíókba kettő nem tetszik, a mint észrevettem, a Statusok-nak. Egyik a Creditum publicum nevezete, másik a Grávámenek felvételéről szóló kife-jezés. A Nemesek subsidiumáról sokak a pro-jectumok; egygyik oda czéloz, hogy minden Nemes, század részét áldozza fel minden va-gyonjának; a másik pedig, hogy csak jöve-delmének egy részét. — Felső Asszonyunk idéltent szült s igen beteg, mely miatt Urunk is, mihelyt a Propositíókat kiadta, mindjárt visszaindult Bécsbe. Melly csekély tudósítá-saim után, magamat Méltóságod kegyes grá-tiájában ajánlván, vagyok

Pesten, Aprilis 12-ik napján 1807-ik eszt.

A Méltóságos Urnak

Érdemem felett való Nagy Jó Uramnak
alázatos szolgája

FÁY ANDRÁS m.p.

Külczim: Illustrissimo Domino Nicolao L. Baroni Vesselényi de Hadad, S. C. & R. A. M. Camerario & I. Comitatus Közép Szolnok Officii Supremi Comitatus Administratori, Domino mi-li gratiosissimo.

per Szolnok

Debretzen

'Sibó.